

Vprašanja etike in integritete v raziskovanju na ZRC SAZU

Ugotovitve na podlagi vprašalnika in smernice za razpravo

Pripravil Rok Benčin, 19. 11. 2020

Namen vprašalnika

Izvedeti:

- s kakšnimi etičnimi vprašanji in dilemami se srečujemo raziskovalci na ZRC SAZU?
- kakšne izkušnje z etično presojo raziskav imamo?
- potrebe in pričakovanja glede podpore za etiko in integriteto na ZRC SAZU

Namen vprašalnika ...

→ Posvetovalni proces

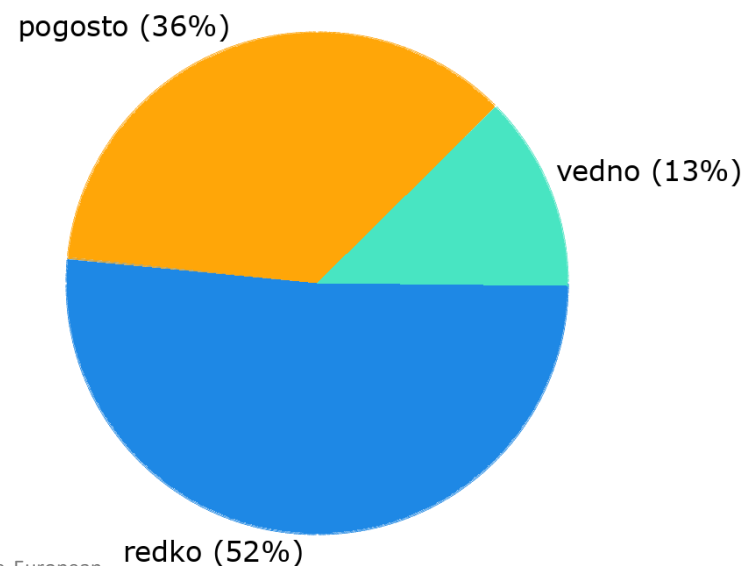
izoblikovanje smernic za razvoj politike/mehanizmov v zvezi z etiko in integriteto raziskovanja na ZRC SAZU (projekt GRACE in naprej)

+ Prva posvetovalna razprava o etiki in integriteti raziskovanja je bila 5. februarja 2020

Odziv

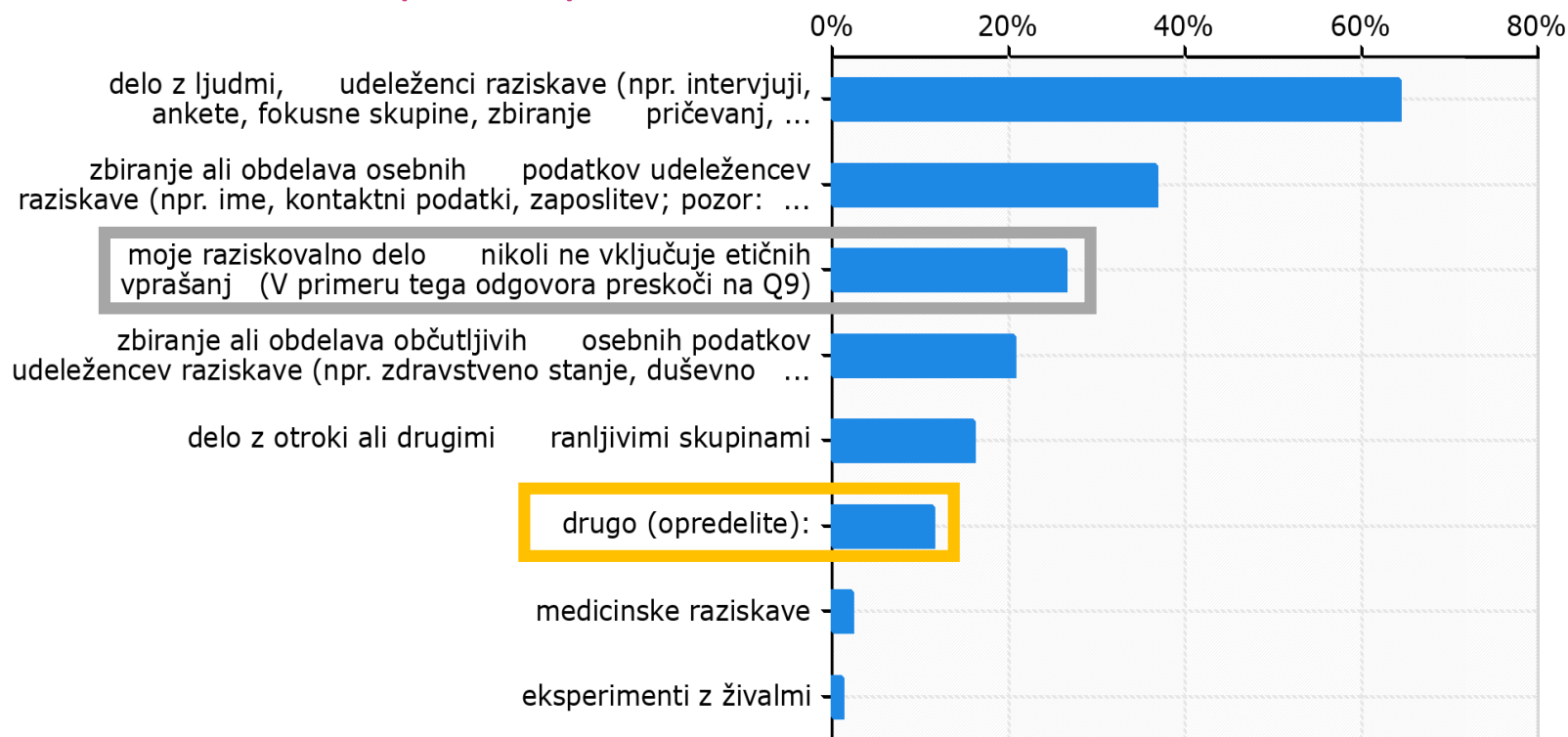
- Število rešenih vprašalnikov: 87
 - Nikoli se ne srečujem z etičnimi vprašanji: 23
 - Vsebinska vprašanja v zvezi z etiko: 59–64

- Kako pogosto vaše raziskave vključujejo dejavnosti s potencialnimi etičnimi vprašanji? (n = 64)

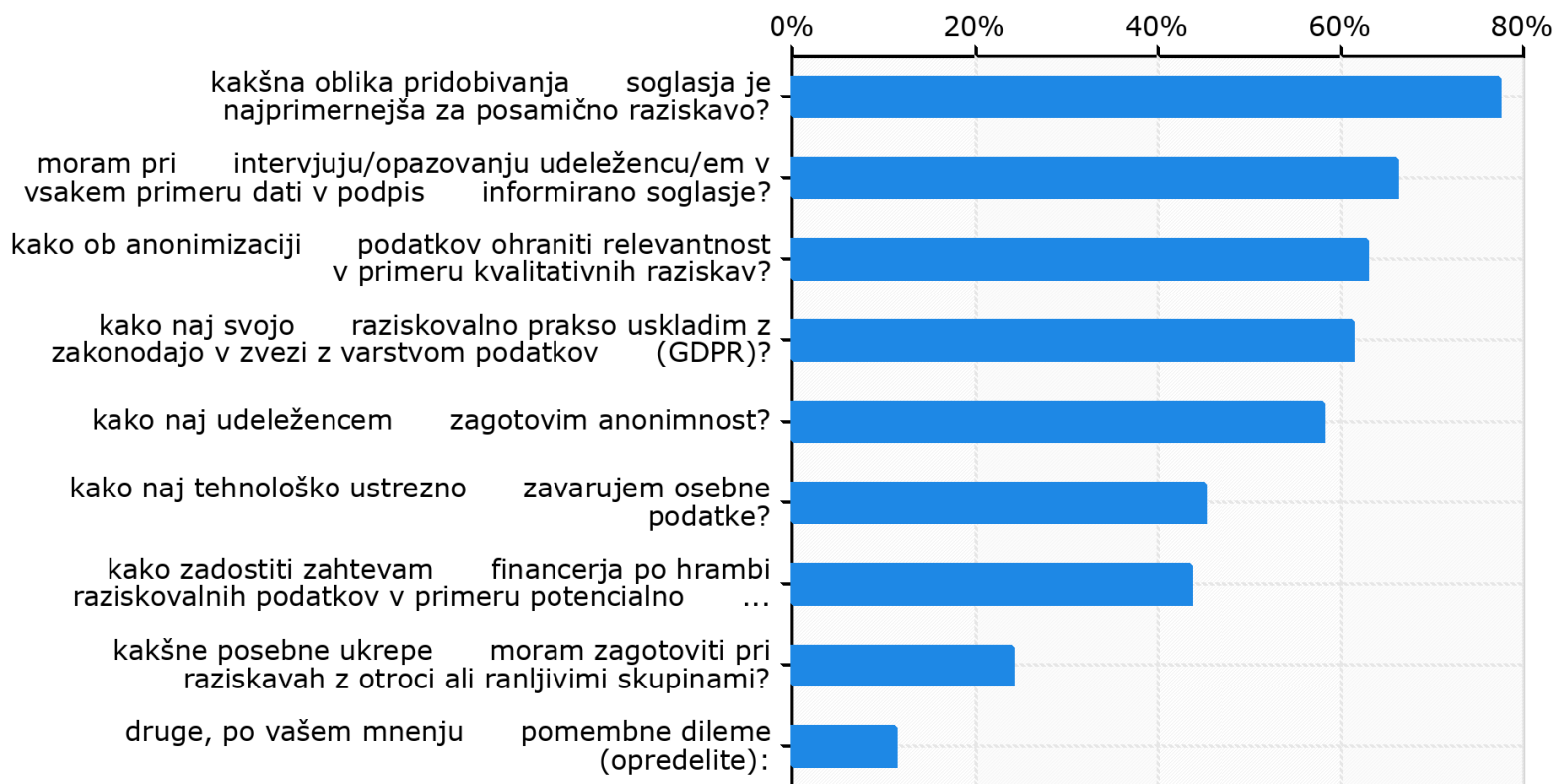

Etični vidiki in dileme

S katerimi etičnimi vidiki se srečujete pri svojih raziskavah? (n = 87)

Dileme, ki se tičejo etike raziskovanja (n = 62)

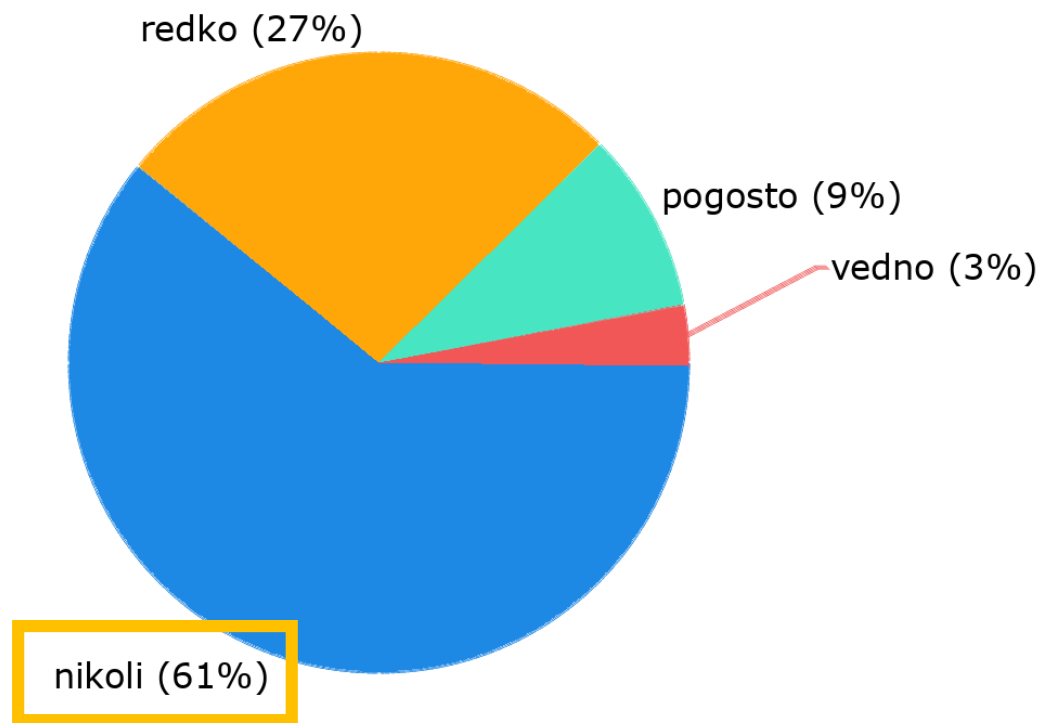
Etične dileme: drugo

- kako hraniti človeške ostanke?
- zaščita narave ali vedoželjnost?
- ohraniti predmete v državi njihovega izvora (npr. v muzeju)
- sodelovati ali ne s svetovnimi mediji pri razkritju določenih tem ali življenja ljudi
- sprejeti ali ne financiranje uglednih inštitucij, ko njihove zahteve posegajo v samo etiko delovanja

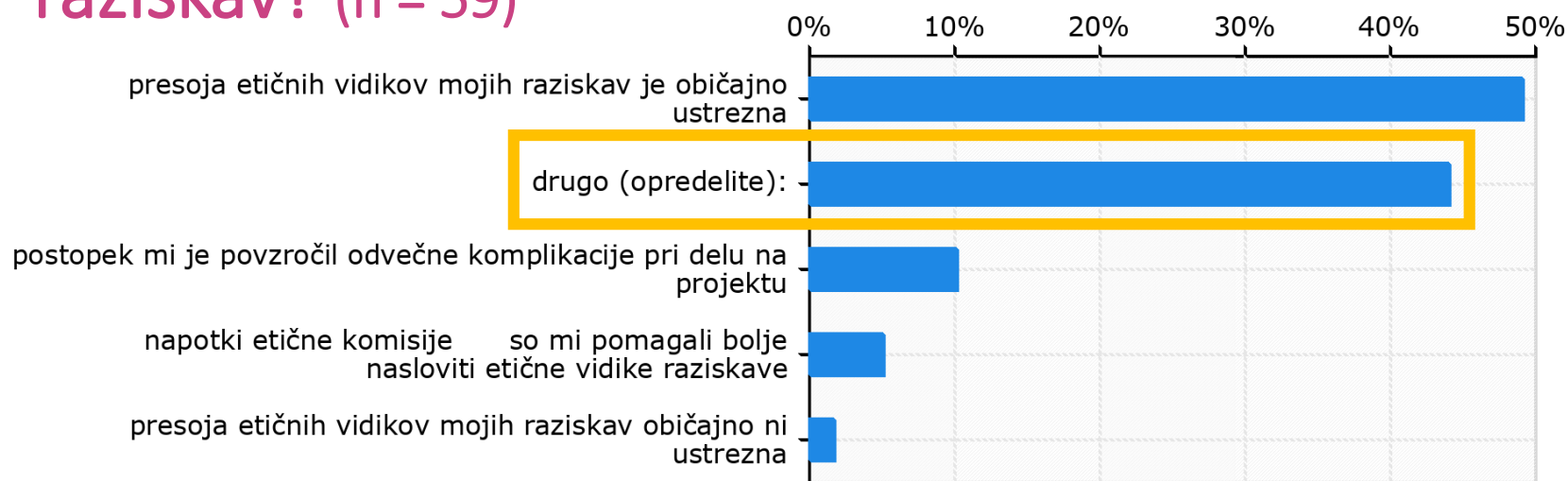
Na podlagi česa usmerjate svoje prakse, ko se soočate z etičnimi vidiki svojih raziskav? (n = 64)

Kako pogosto so vaši projektni predlogi, raziskave ali objave podvržene etični presoji? (n = 64)

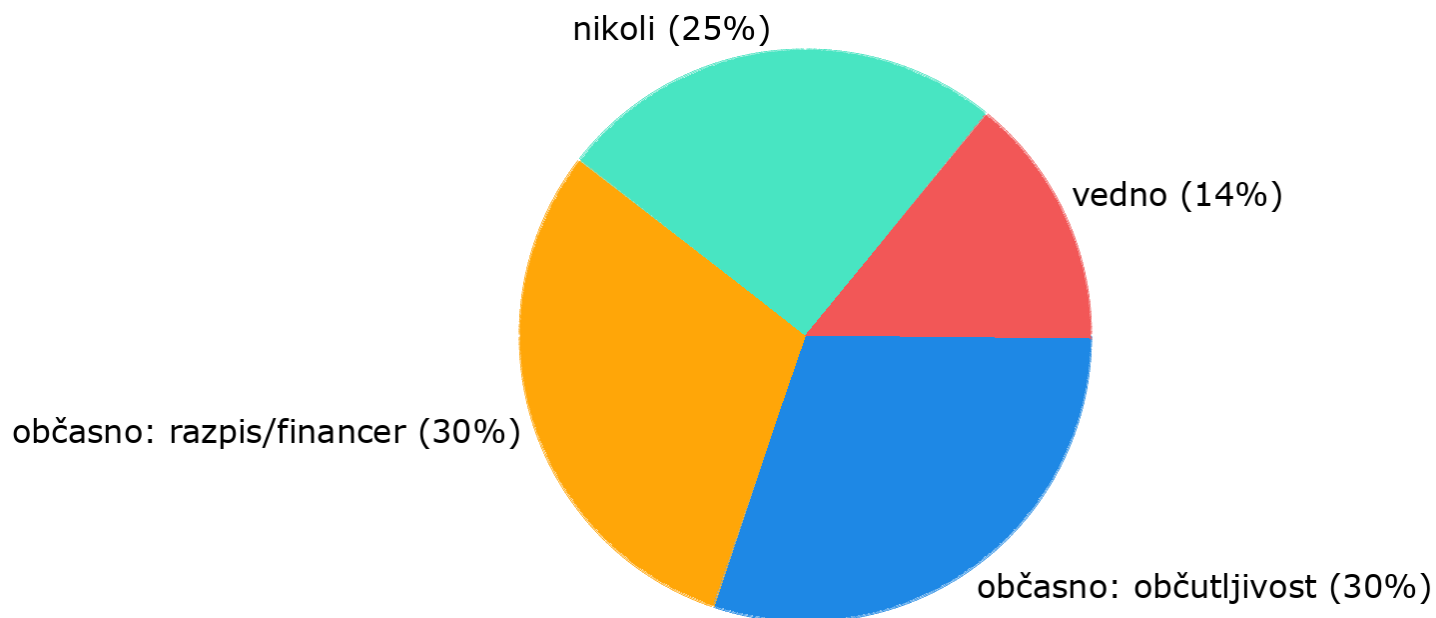

Kakšne so vaše izkušnje z etično presojo vaših raziskav? (n = 59)

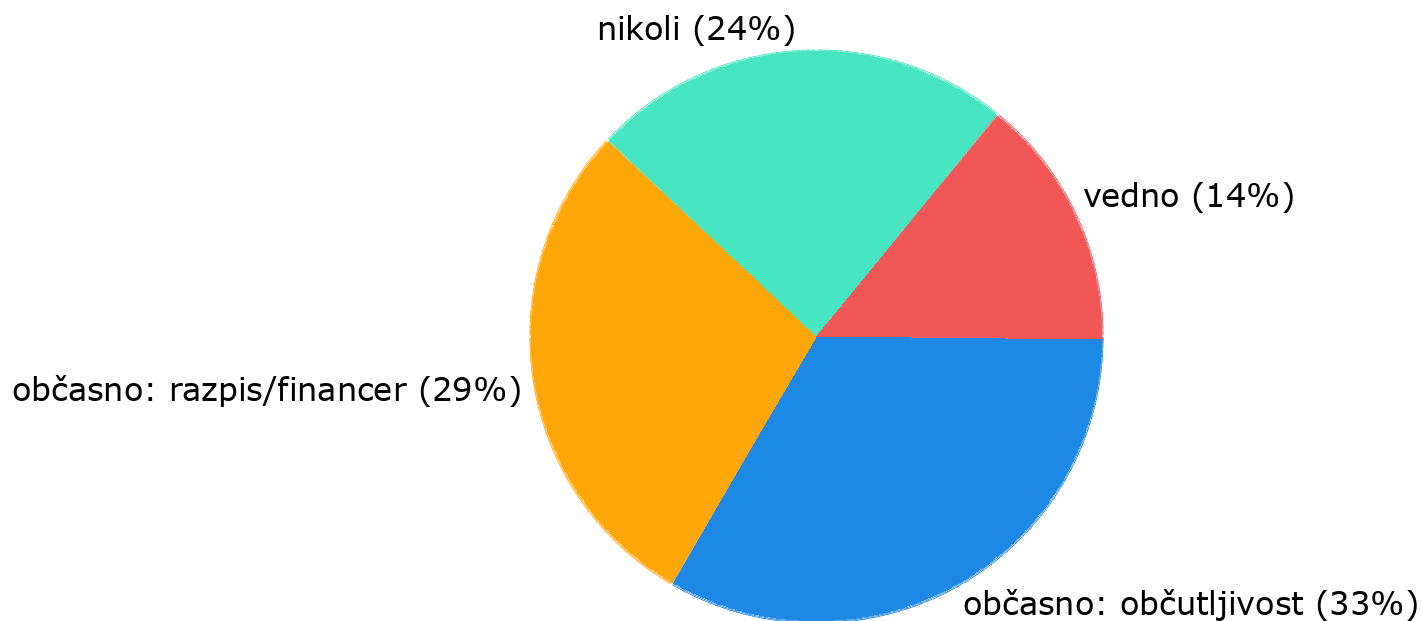

- po modelu trdih znanosti → neustrezno za družboslovje
- nepoznavanje področja → nesmiselne zahteve

Kako pogosto pri prijavi tovrstnih projektov *navedete*, da predlagana raziskava vključuje potencialna etična vprašanja? (n = 63)

Kako pogosto pri prijavi tovrstnih projektov *pojasnite*, kako boste naslovili etične vidike raziskave? (n = 63)

Integriteta raziskovalnega dela

Dileme, ki se tičejo integritete raziskovanja (n = 85)

Dileme, ki se tičejo integritete: drugo

- publiciranje, ki ni v skladu s splošno sprejetimi etičnimi standardi (npr. COPE): največja težava je recenzentski postopek »med prijatelji« v slovenskih revijah
- odgovornost do stroke in metode, nepristranskost, težnja k resnici, spoštovanje ugotovitev drugih raziskujočih oseb
- drugi raziskovalci niso citirali mojih in del kolegov (tudi znotraj kolektiva ZRC SAZU)
- delo z ostalimi raziskovalci; delitev obveznosti in pravic glede pridobivanja in uporabe podatkov

Pričakovanja v zvezi s podpora etiki in integriteti na ZRC SAZU

Kakšna so vaša pričakovanja od morebitne interne komisije za etiko in integriteto raziskovanja na ZRC SAZU? (n = 86)

Pričakovanja in komentarji

Širše področje delovanja:

- etična komisija mora postaviti temelje enakopravnosti in nerasnega in nediskriminatornega razlikovanja piscev in pisk glede spola, rase in tudi vse bolj manjšinske pripadnosti znotraj akademske sfere, ki je povsem slepa za te razlike
- etika objav: odprti dostop
- pooblastila presoјati tudi v etičnih konfliktih med raziskovalci

Pričakovanja in komentarji ...

Način delovanja:

- izogibajte se pretirani birokratizaciji
- prepustite vedam, da same urejajo specifične težave; ni vseobsegajočih rešitev, ki ne bi dušile raziskovalne svobode
- raziskovalna etika se mora prilagoditi etiki, ki velja v določenih družbah, kulturah in državah

Smernice za razvoj politike/ mehanizmov v zvezi z etiko in integriteto raziskav na ZRC SAZU

→ na podlagi interne razprave

Naloge / dejavnosti

- Posredovanje
 - ✓ postopek obravnave v primerih suma kršitev raziskovalne etike ali integritete
- Presoja
 - ✓ postopek etične presoje posameznih projektov (po potrebi)
- Posvetovanje

...

Način delovanja

- participacija: od raziskovalcev za raziskovalce
- posebnosti posameznih področij in disciplin
- problem »birokratizacije«

Izzivi

- vzpostavitev teh mehanizmov: znanje in izkušnje
- dolgoročno delovanje: najti čas in druga sredstva
- integracija: uporaba in sodelovanje

Nadaljnji koraki

- marec 2021: osnutek *policy document* za razpravo
- oktober 2021: končna verzija
- *kmalu*: oblikovanje delovne skupine